

Predmet

Ocena ustavnosti Zakona o Vojnobezbednosnoj agenciji i Vojnoobaveštajnoj agenciji („Službeni glasnik RS“ broj 88/09)

(br.predmeta IUz -1218/2010)¹

Odluka od 19.04.2012.

U ovom predmetu Ustavni sud je odlučivao o ustavnosti članova Zakona o Vojnobezbednosnoj agenciji i Vojnoobaveštajnoj agenciji (nadalje: Zakon o VBA i VOA) koji omogućavaju prikupljanje podataka o komunikaciji građana na osnovu naloga direktora Vojnobezbednosne agencije (nadalje: VBA) ili lica koje on ovlasti, bez odluke suda. Ustavni sud je odlučivao i o pravu VBA na dobijanje navedenih podataka od telekomunikacionih operatera, bez odluke suda.

Podnosilac inicijative se poziva na povredu čl. 41 Ustava kojim se jemči nepovredivost tajnosti pisama i drugih sredstava komuniciranja, a odstupanje se dozvoljava samo na određeno vreme i na osnovu odluke suda, ako je neophodno radi vođenja krivičnog postupka ili zaštite bezbednosti Republike Srbije, na način predviđen zakonom.

Činjenice

Inicijativa za ocenu ustavnosti odnosila se na čl. 13. st. 1. u vezi sa čl. 12. st. 1. tač. 6) i čl. 16. st. 2. Zakona o VBA i VOA. Navedenim članovima je omogućeno da se mera tajnog elektronskog nadzora telekomunikacija i informacionih sistema radi prikupljanja podataka o telekomunikacionom saobraćaju i lokaciji korisnika, bez uvida u njihov sadržaj, preduzima na osnovu naloga direktora VBA ili lica koje on ovlasti. Osporenim članovima VBA je dato i pravo da od telekomunikacionih operatera dobije informacije o korisnicima usluga, njihovoj komunikaciji, kao i lokaciji prilikom komunikacije i bez odluke suda. Prema mišljenju podnosioca inicijative navedenim odredbama došlo je do kršenja čl. 41. st. 2. Ustava, u aspektu koji predviđa da je odstupanje od prava na nepovredivost pisama i drugih sredstava komuniciranja dopušteno samo na osnovu odluke suda. Istovremeno, podnet je predlog Ustavnom sudu (nadalje : USS) da obustavi izvršenje pojedinačnih akata i radnji koje su preduzete na osnovu osporenih odredbi ovog zakona.

Narodna Skupština Republike Srbije je u svom odgovoru navela da mere koje se preduzimaju po nalogu direktora VBA ili lica koje on ovlasti, ne predstavljaju komunikaciju u smislu Zakona o elektronskim komunikacijama - jer se one ne odnose na sadržaj komunikacije, već na „okolnosti komuniciranja“ tj. na podatke o tome ko je, sa kim, odakle, u kom trajanju ostvario komunikaciju i sl. S obzirom da pristup zadržanim podacima operatera ne predstavlja uvid u sadržinu komunikacije, koja je predmet zaštite čl. 41 Ustava RS, odstupanje od nepovredivosti zagarantovanog prava učinjeno je u svemu u skladu sa Ustavom, radi zaštite bezbednosti RS i na način predviđen zakonom .

---

¹ Odluka je dostupna na sajtu Ustavnog suda Srbije : <http://www.ustavni.sud.rs>

Odluka suda

USS je u svojoj odluci najpre dao tumačenje pojma “sredstva komuniciranja” pošavši od čl. 8 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (nadalje: EKLJP) i stavova Evropskog suda za ljudska prava (nadalje: ESLJP) koji su izraženi u dosadašnjoj praksi. USS je stao na sledeće stanovište: „ Pojam ‘sredstva komuniciranja’ obuhvata ne samo neposredan sadržaj komunikacija, već i podatke o tome ko je i sa kim ostvario komunikaciju, ili je to pokušao, u koje vreme, koliko dugo je određeni razgovor trajao, koliko učestalo (frekventno) je komunikacija kroz prepisku, razgovore ili upućene poruke ostvarivana u određenom periodu vremena i sa kojih lokacija je vršena”.

Dalje, predmet ocene USS bilo je davanje naloga za primenu posebnih postupaka i mera tajnog elektronskog nadzora nad telekomunikacijama i informacionim sistemima, radi prikupljanja podataka o telekomunikacionom saobraćaju i lokaciji korisnika od strane direktora VBA ili lica koje on ovlasti. Pored toga, USS je ispitivao i pravo na pristup VBA zadržanim podacima telekomunikacionih operatera bez odluke suda. Cenivši sve okolnosti konkretnog slučaja, USS je našao da se radi o ograničenju prava zagarantovanog čl. 41. Ustava, koje je propisano zakonom. Takođe, USS je naveo da je nesporno da je ovo ograničenje težilo legitimnom cilju, a to je zaštita bezbednosti Republike Srbije i da sa tim u vezi i samo propisivanje ovakvih mera u demokratskom društvu može biti opravdano. Međutim, ono što USS jeste našao kao sporno jeste neophodnost ovakvih mera u demokratskom društvu.

Polazeći od načela vladavine prava, pravne zaštite koju Ustav Srbije pruža od proizvoljnog mešanja organa javne vlasti u pravo na privatnost garantovano čl. 8 EKLJP, kao i stavova ESLJP izraženih u presudama *Klass i drugi protiv Nemačke App.No 5029/71(1978)*; *Malone protiv Ujedinjenog Kraljevstva App.No 8691/79 (1984)*; *Copland protiv Ujedinjenog Kraljevstva App.No 62617/00 (2007)*, USS je našao da je osporenim članovima Zakona o VBA i VOA došlo do povrede čl. 41 st. 2. Ustava. USS je jasno istakao da je odluka suda jedini ustavni osnov za ograničenje garantovanog prava na nepovredivost pisama i drugih sredstava komuniciranja. U obrazloženju odluke između ostalog navodi se da je efektivna kontrola suda kao nezavisnog i nepristrasnog organa jedina brana zloupotrebi ovlašćenja od strane organa javne vlasti, te da je odluka suda u konkretnom slučaju neophodna kako za davanje naloga za primenu posebnih postupaka i mera tajnog elektronskog nadzora nad telekomunikacijama i informacionim sistemima, tako i za pristup zadržanim podacima telekomunikacionih operatera. USS je odbacio zatev predlagača za obustavu izvršenja pojedinačnih akata i radnji preduzetih na osnovu osprenih članova Zakona o VBA i VOA.

Komentar presude

Ovom odlukom USS je potvrdio svoj raniji stav da se ograničenje prava na tajnost komunikacija koje se prenose telekomunikacionim mrežama može vršiti samo na osnovu odluke suda (vidi odluku o oceni ustavnosti Zakona o telekomunikacijama, IY3-149/2008 od 28. maja 2009. godine).

Takođe, veoma je značajno što je u ovoj odluci USS izneo tumačenje pojma „sredstva komuniciranja“ iz člana 41. Ustava, oslanjajući se na praksu ESLJP. Ovakvim svojim stavom, USS je stao na put brojnim restriktivnim tumačenjima ovog pojma koja su vodila zloupotrebama, kako prilikom donošenja tako i prilikom primene zakona koji su značajni u ovoj oblasti. Kao

problematična u oblasti praćenja komunikacija izdvojila su se i rešenja Zakona o Bezbednosno-informativnoj agenciji, Zakona o krivičnom postupku i Zakona o elektronskim komunikacijama.² Sva tri zakona su trenutno pred USS na oceni ustavnosti. Neophodno je da USS u što kraćem roku odluči o njihovoj ustavnosti, kako bi se obezbedio zakonski okvir koji u potpunosti omogućuje uživanje prava na tajnost prepiske i drugih sredstava opštenja koje se jemči čl. 41 Ustava.

---

² Zakon o Bezbednosno-informativnoj agenciji ("Sl. glasnik RS", br. 42/2002 i 111/2009), Zakon o krivičnom postupku ("Sl. glasnik RS", br. 72/2011, 101/2011 i 121/2012), Zakon o elektronskim komunikacijama ("Sl. glasnik RS", br. 44/2010).